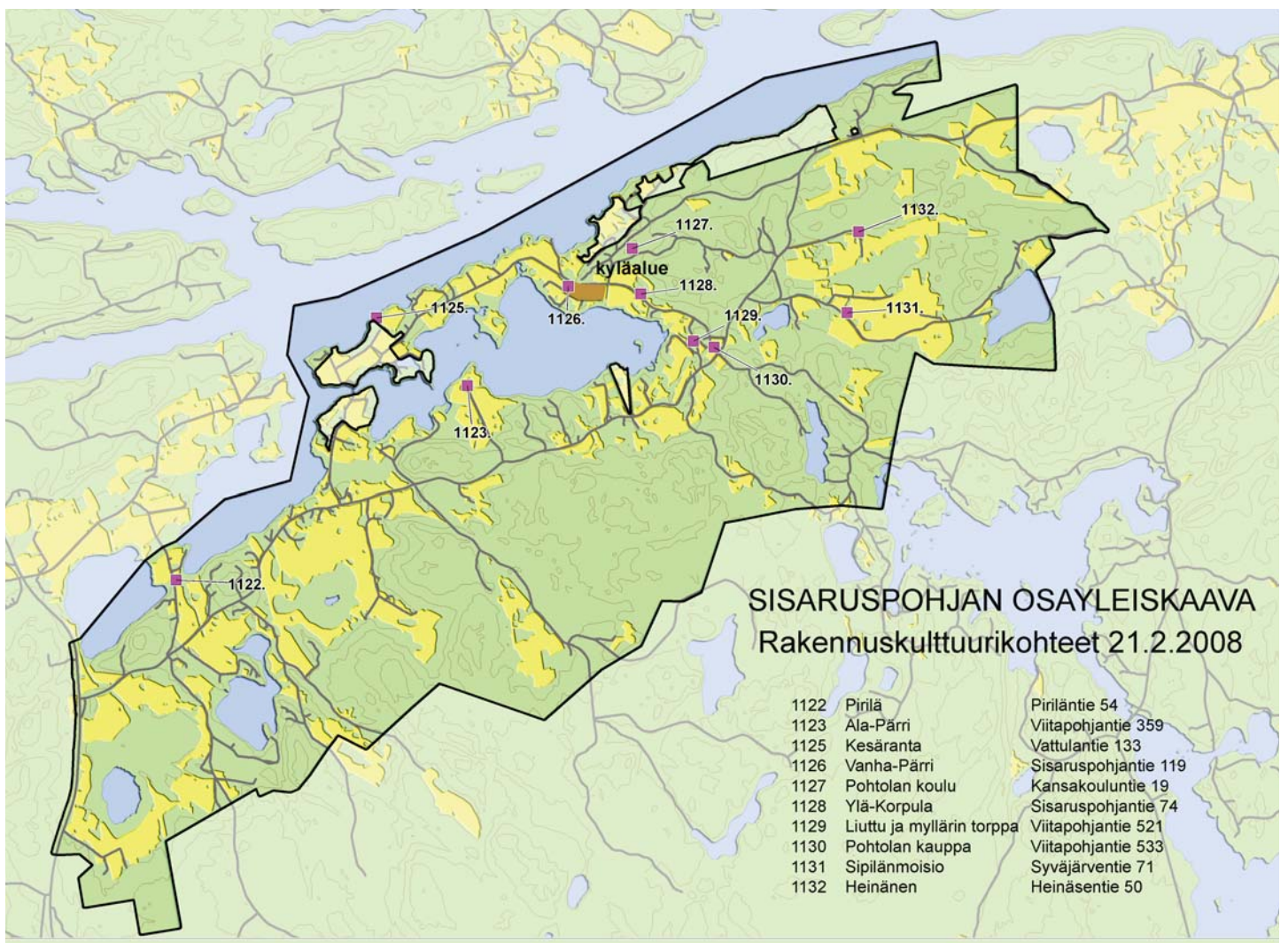

SISARUSPOHJAN OSAYLEISKAAVA-ALUEELLA
SIJAITSEVAT “TAMPEREEN AITOLAHDEN JA
TEISKON RAKENNUSKULTTURI 2008” JULKAISUN
MUKAISET RAKENNUSKULTTUURIKOHTEET

PIRILÄ

1122

Piriläntie 54, Värmälä-2-268
yksityisomistuksessa
RM II: rakennusperintö, maisema

Pirilä on kantatila, joka on ollut vuodesta 1640 lähtien samalla suvulla.

Tilan intiimi pihapiiri on erikoisen kauniilla paikalla Valkeejärven ja Paarlahden välisellä kannaksella. Vanha päärakennus on yksikerroksinen lautavuorattu hirsirakennus, jonka tupa on ollut alun perin savupirtti. Vanhimman osan kerrotaan olevan rakennettu 1600-luvulla. Rakennuksen silmiä hivelevän kauniit mittasuhteet ovat vielä korostuneet, kun kuistia on levennetty ja kuistin ikkunat ja ovet on vaihdettu vanhaan rakennukseen mallikkaasti sopiviksi.

Päärakennuksen toisella sivulla on lukkonurkille salvotusta hirrestä tehty vuoraamaton asuinrakennus. Pihan eteläreunalla on hirsipintainen pakari, jonka Onni ja Heikki Pirilä ovat rakentaneet noin v. 1900. Siinä on samantyyppiset uusrenessanssiin viittaavat ikkunankorotukset kuin päärakennuksessa. Myös ullakkokerroksen laudoituksessa on uusrenessanssille tyypillistä kasettiaihetta. (Patajoki)

Pihapiirin rakennuksia on kunnostettu 2000-luvulla pieteetillä.

Päärakennuksen tasapainoinen pihasisu. EK 2007

Pakarin eteläsisu. EK 2007

Vanha asuinrakennus. EK 2007

Pirilän pihalla Fiatin ratissa 1930-luvulla. Paavo Saarela, (Eero Hemming)

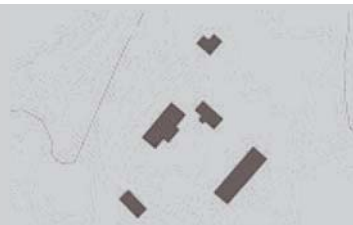

Pirilän pihapiiri satakunta vuotta sitten. TKA

ALA-PÄRRI

Ala-Pärriin tie 55, Pohtola-2-107
yksityisomistuksessa
RM III: rakennushistoria, maisema

1123

Ala-Pärri on osa Pärriin kantatilaa, joka jaettiin v. 1748. Talouskeskus on luultavasti sijainnut nykyisellä paikalla perustamisvuodestaan asti. Samalla suvulla tila on ollut vuodesta 1872. (SMK 1964)

Pihapiiri on viljelysmaiden ympäröimällä mäellä Sisaruspohjaan pistävässä niemessä. Puolitoistakerroksinen hirsirakenteinen päärakennus on rakennettu pihan järven puoleiselle reunalle v. 1872 ja uudistettu v. 1973. Keskellä taloa on poikkipääty sisäänkäyntikuistien välissä. Rakennuksessa on suurikokoiset, kuusijakoiset ikkunat. Julkisivun listoitusta on yksinkertaistettu myöhemmissä korjauksissa.

Päärakennuksen vieressä olevat rakennukset on purettu. Vastapäätä sijaitseva suurikokoinen navetta rakennettiin v. 1910 osin tiilestä ja osin hirrestä, yläkerta on rankorakenteinen. (Ala-Pärri)

Päärakennuksen pihisivu. Raino Ala-Pärri 2006

Puretun talon ikkunasta. KN 2007

Navetta pihan puolelta. KN 2007

KESÄRANTA

Vattulantie 133, Vattula-2-1
yksityisomistuksessa
Wivi Lönn 1907
RM II: rakennustaide, maisema

1125

Tampereen Suomalaisen Tyttökoulun rehtori Ellen Cannelin osti v. 1906 Kustaa Vattulalta huvilatontin Paarlahden rannalta aivan Ala-Vattulan laivalaiturin vierestä.

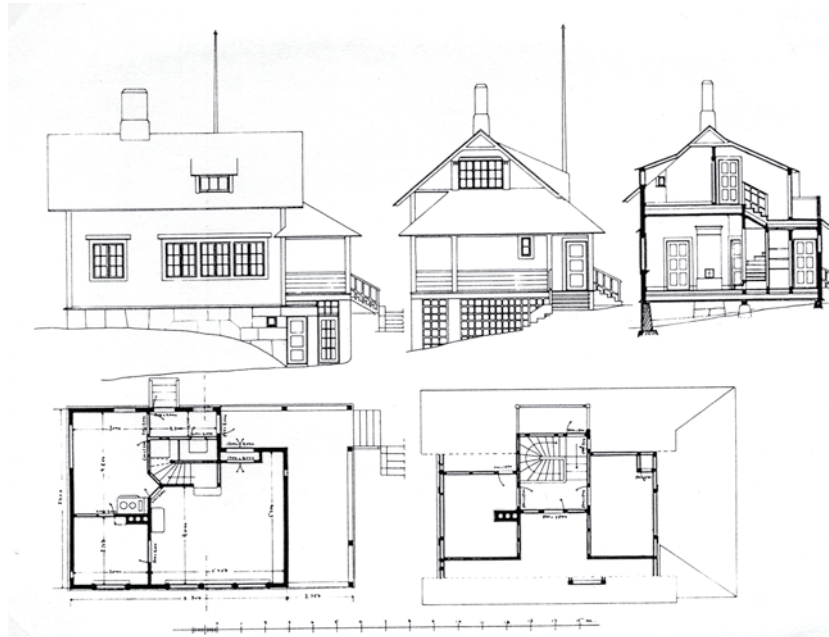
Cannelin pyysi Wivi Lönniltä, joka oli suunnitellut tyttökoulun uudisrakennuksen v. 1899, piirustukset myös rehtorin pientä kesäasuntoa varten. Huvilan vilpolaissa näkyy selvästi Lönnin vastapäiselle Isonsaaren rannalle parisen vuotta myöhemmin suunnitteleman Kesämaan kuistin aihe. Alakerassa on hirsiseinäinen pirtti, kamari ja keittiö, yläkerrassa kaksi pientä makuuhuonetta. Rakennuksen ilmeikäs katto on ollut alunperin katettu päreillä, mutta se on vaihdettu huovaksi. Katolla ei ole enää piirustuksissa ollutta lipputankoa.

Cannelinin suvulta huvila siirtyi 1990-luvulla lahjoituksena nykyiselle omistajalle. (Ukkonen)

Päärakennuksen lounaispääty. EK 2007

Wivi Lönnin piirustukset v. 1907. TKA

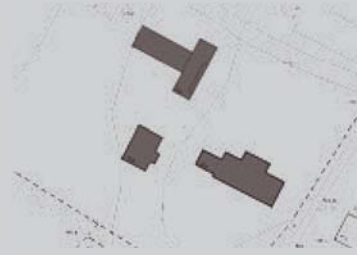
Päärakennus järven puolelta. EK 2007

VANHA-PÄRRI

Sisaruspohjantie 119, Pohtola-2-105
yksityisomistuksessa
RM III: rakennushistoria, maisema

1126

Vanha-Pärin kantatila on säilynyt Pärin suvulla ainakin vuodesta 1540 lähtien.

Tilan pihapiiri on Sisaruspohjantien kahden puolen tiiviinä ryhmänä. Päärakennus on rakennettu hirrestä v. 1871. Siihen on tehty myöhemmin lisäsiipi, jota on laajennettu v. 1993. Poikkipäädyssä olevan sisääntulokuis-tin ovet ovat vinoneliökuvioiset ja ikkunat erikoisen pieniruutuiset.

Pihapiirin luoteisreunalla oleva pitkä aitta on rakennettu v. 1920. Siinä on ollut myös maituhuone, lihojen ja vaatteiden säilytys sekä viljasiilo. Nyttemmin sitä on jatkettu taakse konesuojalla ja liiterillä. Päärakennuksen vieressä on v. 1985 rakennettu pieni muorin pirtti. Pitkä navetta jää tien toiselle puolelle. (Yli-Pärri)

*Ylh. Päärakennuksen sisäänkäynti.
EK 2007*

Kesk. Pitkä riviaitta. EK 2007

*Alh. Päärakennuksen takasivua.
JV 1999*

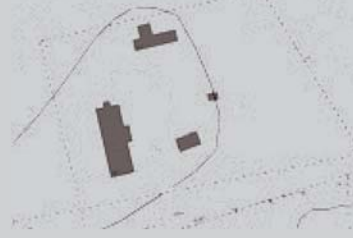
Alh. vas. Sukuviiri. EK 2007

POHTOLAN KOULU

Kansakouluntie 19, Pohtola-2-9
yksityisomistuksessa
K III: kulttuurihistoria

1127

Koulu Pohtolaan oli vireillä jo vuodesta 1897. Piirijakovaliokunta hankki uudelle koululle tontin Ala-Korpulan maista v. 1900. Koulu aloitti toimintansa kuitenkin vuokratiloissa Liutulla syksyllä 1902.

Pohtolan koulua alettiin rakentaa v. 1905 kylän reunalla olevalle kukkulalle Padustaipaleen koulun piirustusten mukaan. Rakennusurakan sai Malakias Koskinen, joten hän vastannee koulun toteutetusta muotokielistä. Yksikerroksinen rakennus on tyyliltään yksinkertaistettua uusrenessanssia, ja se valmistui syksyksi 1906. (Pirilä 1951) Pohjoispään kuistissa on vinoneliöruudutetut sivuikkunat, ja muitakin ikkunoita on koristettu T-jaon lisäksi ylimääräisellä väljällä. Pihan puoleinen luokan kuisti on purettu ja sen tilalle on tehty uusi kuisti 1980-luvulla.

Koulu lakkautettiin jo v. 1969, ja Teiskon kunta myi sen yksityisille asunnoksi. Sen jälkeen rakennukseen on tehty saniteettitilat, pannuhuone ja sauna. (Leppihalme)

Tontilla on myös koulun aikaiset piharakennus, hirsisauna ja kiilakivikellari.

Koulun takasivu luoteesta. EK 2007

Kellarin kiilakiviseinää. EK 2007

Saunan pääty. EK 2007

YLÄ-KORPULA

Sisaruspohjantie 74, Pohtola-5-130
Kiinteistö Oy Sisaruspohjantie 74
R IIIv: rakennushistoria

1128

Ylä-Korpulan tila on vuoden 1540 kantatila.

Pihapiiri sijoittuu nousevalle rinneelle tien pohjoispuolelle. 40 m pitkä päärakennus on tehty hirrestä kiilakiviperustalle. Sitä on jatkettu kolmessa vaiheessa. Normaali-ikkunat ovat kuusijakoiset; kuistien pieniruutuisista ikkunalaseista osa on värillisiä. Rakennuksen käynnissä olevassa peruskorjauksessa lämpöeristystä on lisätty ja ulkovuorausta uusittu. Katot ovat profilipeltiä, ja myös savupiiput on pellitetty.

Pihapiirissä oleva hirsipintainen pakarirakennus on puhdastyylinen kahdeksanjakoisine ikkunoineen. Kaksoeroksinen hirsinen otsa-aita lieinee 1700-luvulta. Lampolan vieressä on myös hirsipintainen aitta. Navetan alakerta on betoniharkoista ja yläkerta lautavuorattu.

Päärakennuksen luoteispääty. EK 2007

Pakarin pääty. EK 2007

Pakarin pitkä sivu. Jyrki Louhivuori 1983-84

Otsa-aita. EK 2007

LIUTTU JA MYLLÄRIN TORPPA

1129

Viitapohjantie 521, Pohtola-5-132

yksityisomistuksessa

RKM III: rakennushistoria, kulttuurihistoria, maisema

Liuttu on vuoden 1540 kantatila. Nykyinen omistajasuku on hallinnut tilaa 1700-luvulta asti. (SMK 1964)

Talon pihapiiri on Myllyojan ja Sisaruspohjan välissä. Asuinrakennuksia on kaksi, joista toinen on rakennettu perimätiedon mukaan 1800-luvun alkupuolella ja toinen sen puolivälissä. Molemmat ovat hirsirunkoisia ja vuorattuja. Vanhemman julkisivujen listoituksissa ja ikkunoiden ruutujaossa on uusrenessanssin henkeä; nurkkien harkotusta imitoiva listoitus viittaa vanhempiin tyyliakoihin. Katon keskellä on korkea vellikello. Sisätiloissa on säilynyt kaakeliuuneja. Rakennusta käytetään nykyisin pitopalvelun juhlatalona.

Entisessä vieraspytingissä on karoliininen pohjakaava, ja sen kuusiruutuiset ikkunat ja korkeat ikkunakehykset ovat saaneet vaikutteita empirestä. Pienet vinoruudutetut haukkaikkunat on sijoitettu jokaisen ikkunan yläpuolelle. Umpikuistin ikkunoiden lasijako on hyvin monimuotoinen.

Kiilakivi-, punatiili- ja lautapintainen, kaksikerroksinen navetta lienee rakennettu v. 1903 kivijalkaan hakatun vuosiluvun mukaan. Pihapiirissä on myös pitkä hirsirakenteinen riviaitta 1800-luvulta. (Liuttu)

Puron varressa on vanhasta myllypihasta jäljellä hirsipintainen myllärin asuinrakennus, joka lienee rakennettu 1800-luvulla. Paritupamallisessa rakennuksessa on vielä myllytuvan henkeä.

Pohtolan koulu aloitti Liutun talon vieraspytingissä v. 1902. Liutulle sijoittui myös v. 1924 Teiskon Kauppa Oy:n myymälä ja lyhytaikainen leipomo. (Arajärvi 1979)

Liutun pihapiiriä 1910-luvulla. TKA

Nykyisen juhlatalon pihasivu. KN 2007

Salin uuni. KN 2007

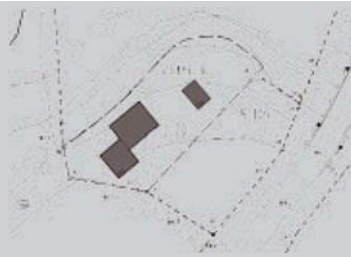
Myllärin torppa. KN 2007

POHTOLAN KAUPPA / RANNI

1130

Viitapohjantie 533, Vattula-2-20
yksityisomistuksessa
K III: kulttuurihistoria

Heikki Liuttu perusti jo mahdollisesti 1880-luvun puolessa välissä kaupan kotitalalleen, ja kolmisenkymmentä vuotta voitiin tavaroita saada Liutun kaupasta. Teiskon Kauppa Oy avasi Liutulla uuden kaupan v. 1924, ja seuraavana vuonna sen yhteydessä toimi myös leipomo. (Arajärvi 1979)

Uuden kaupparakennuksen rakentamista aloitettiin v. 1939 lyömällä tiilet rakennuspaikalla Myllyojan partaalla. Rakennustyöt hidastuivat kuitenkin talvisodan takia, ja vanhat miehet rakensivat kaupan loppuun. Funkistyyllisen rapatun rakennuksen pääkerroksessa oli myymälä ja yläkerroksessa asunto. Rakennusta jatkettiin v. 1967 puurakenteisella varastosiivellä, johon tuli myös myymälän sosiaalitila.

Teiskon Kauppa Oy lopetti toimintansa 1960-luvun alussa. Pohtolan kauppaa jatkoivat Kaisa Patajoki, Paavo Tulonen, Timo Koho ja Sakari Koskinen, joka joutui sulkemaan kaupan lopullisesti v. 1975. Koskinen ryhtyi muuttamaan taloa kokonaan asuinkäyttöön, ja hänen poikansa muutti perheineen taloon v. 1979. Remontissa myymälän ikkunat pienennettiin ja ovi muurattiin umpeen. Myös varastosiiven tilat otettiin asuinkäyttöön. (Koskinen)

Rannin pihasivu. EK 2007

Ranni tien puolelta. EK 2007

Kaupan kassakone. Kari Koskinen 2008

SIPILÄNMOISIO

1131

Syväjärventie 71, Pohtola-5-16
yksityisomistuksessa
K III: asutushistoria

Kuisman perhe lähti sotaa pakoon Karjalasta Kaukolan pitäjältä ja päätyi Teiskoon Liutulle. Vuonna 1948 he saivat Sipilä-Moisio -nimisen tilan Liutun läheltä asutustilana.

Peltojen keskelle rakennettiin vuosina 1948-1950 hirsirunkoinen asuinrakennus asutustilojen tyyppipiirustusten mukaan. Siinä on iso tupa, kaksi kamaria ja keittiö. Eteinen on keskellä rakennusta, ja siksi savupiippuja on kaksi. Ikkunat ovat leveää, kolmijakoista tyyppiä. Huoneiden uunit, peiliövet ja keittiön komerot ovat vielä alkuperäisiä. Rakennusta on kunnostettu alkuperäistä ulkoasua kunnioittaen.

Pihapiirin toisella reunalla sijaitsee alaosaan hirsipintainen navetta, joka valmistui asuinrakennuksen kanssa samaan aikaan. Sitä on myöhemmin korotettu. Pihapiirin sauna- ja varastorakennus ilmentää myös 1950-luvun vaihteen henkeä. (Kuisma)

Päärakennus lännestä. KN 2007

Piharakennus. KN 2007

Navetan pihasisu. KN 2007

Kuistin panelointia. KN 2007

Alkuperäinen komero. KN 2007

HEINÄNEN

Heinäsentie 50, Pohtola-1-224
yksityisomistuksessa
R III: rakennusperintö

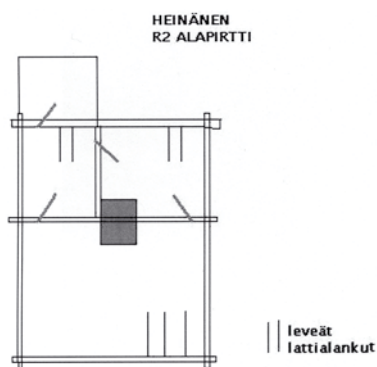
Heinäsen lohkotila on erotettu Ala-Korpulasta ja viety maarekisteriin v. 1931.

Pihapiiri on etelään viettävällä rinteellä tien päässä. Lautavuorattu, hirsirunkoinen päärakennus on rakennettu rinteeseen vuonna 1942 ja laajennettu v. 1994. Sen eteläpuolella sijaitsee ns. alapirtti, pitkänurkkainen eteiskamari-tupa, jonka vanhimmat osat ovat perimätiedon mukaan 1700-luvulta. Sitä on korotettu myöhemmin muutamalla hirsikerralla, ja ikkuna-aukkoja on siirretty samalla ylemmäksi. Rakennusta ei ole todennäköisesti koskaan maalattu. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Tuvan lattialankut ovat erityisen leveät.

Pihapiirin pohjoisreunalla ovat hirsirakenteiset aitta ja luhtiaitta, jotka lienee rakennettu 1800-luvun puolella. (Hoivala)

Päärakennus luoteesta. KN 2007

Pirtin pohjakaavio. KN 2007

Heinäsen pirtti. KN 2007